

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΟΜΙΛΕΙ...

Όταν εἰς τὸ τεῦχος τοῦ Νοεμβρίου 1946 ἐδημοσιεύετο εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦτο ἡ Δήλωσις τῶν Ἑλλήνων Ἐπιστημόνων, Λογοτεχνῶν καὶ Καλλιτεχνῶν, ἡ ὁποία κατετόπιζε τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ἐπὶ τῶν σχέσεων μεταξὺ χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἐπιστήμης, διὰ πάρα πολλοὺς ἡ Δήλωσις αὐτὴ ἔπεσε σὰν βόμβα, ἥ, κατὰ τὴν γνωστὴν παλαιὰν ἔκφρασιν, «ὡς κεραυνὸς ἐν αἰθρίᾳ». Πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους, πού ἀποτελοῦν τὴν λεγομένην «πνευματικὴν ἡγεσίαν» τοῦ τόπου, ἦσαν τόσο ἀπληροφόρητοι περὶ τῶν πνευματικῶν ἐξελίξεων τῆς ἐποχῆς μας, ὥστε τοὺς ἦτο ἀκατάληπτον ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ μία τοιαύτη Δήλωσις, μὲ διακοσίας τόσας ὑπογραφάς. Ἐδιάβαζαν, ἔξαναδιάβαζαν, ἔξαναδιάβαζαν! Ἐβλεπαν πράγματα δι' αὐτοὺς ἐντελῶς ξένα πρὸς τὴν ιδέαν πού εἶχαν περὶ τῆς θέσεως τῶν μεγάλων ζητημάτων εἰς τὸν στοχασμὸν τοῦ συγχρόνου ἐπιστήμονος. Καὶ ἴσως ὁ ἀναγνώστης θὰ ἐνθυμῆται ἀκόμη τὰς διαφορὰς τραγελαφικὰς «ἐρμηνείας» πού ἐπῆγαν νὰ δώσουν εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτὴν ἐκδήλωσιν ἐκεῖνοι πού εὐρέθησαν ἀπροετοίμαστοι καὶ ἐκεῖνοι πού εἶτε διὰ λόγους πολιτικούς, εἶτε διὰ λόγους μικρῶν προσωπικῶν ὑπολογισμῶν, ἠσθάνοντο τὸν ἑαυτὸν των ἐνοχλημένον ἀπὸ τὴν ἐκδήλωσιν αὐτὴν. Όταν κατόπιν ἐκυκλοφόρησε ἕνα ὀλόκληρον τεῦχος, ἡ Διακήρυξις τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων πού ἐξεδόθη εἰς τὸ ὄνομα χιλίων τόσων μελῶν τῆς Ἐνώσεως, τότε ἡ κατάπληξις ἦτο ἀκόμη μεγαλυτέρα. Καὶ ἐνῶ ὁ λαὸς μας-καὶ ὅταν λέγωμεν λαὸς, ἐννοοῦμεν ὄχι μόνον τοὺς ἀμορφώτους ἀλλὰ κάθε γενικῶς τάξι-ἐπαιρνε μὲ δίψαν τὰ δύο αὐτὰ κείμενα, πού τὸν καθωδηγοῦσαν εἰς τὰ σύγχρονα πνευματικὰ ρεύματα, εἰς ἐποχὴν μάλιστα ὅπου ἦτο ἀπαραίτητος περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φορὰν, μία τοιαύτη καθοδήγη-

σις, ἐκεῖνοι πού εἶχαν πέσει ἔξω εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς των ἠθέλαν νὰ εἰποῦν ὅτι τάχα παρόμοιαι ἐκδηλώσεις ἦσαν ἀμελέτητοι, ἐδόθησαν χωρὶς ἐπίγνωσιν κλπ. κλπ.

Δὲν ἠμπόρεσαν ὅμως νὰ συνέλθουν ἀπὸ ὅλην αὐτὴν τὴν κρίσιν, διότι ἕνα ἔτος κατόπιν, ἡ πρώτη ἐπέτειος τῆς Δηλώσεως ἐωρτάζετο μὲ ἕνα χαρακτηριστικὸν ὅσον καὶ ἀπροσδόκητον τρόπον, μὲ μίαν σειρὰν ἀπὸ μηνύματα πού τὰ ἔστελναν ἐπιστημονικὰ κορυφαὶ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Νὰ ἀναφέρωμεν ὀνόματα, δὲν χρειάζεται. Τὸ τεῦχος τὸ σχετικὸν εἶναι πρόχειρον καὶ τὰ μηνύματα ἔχουν δημοσιευθῆ εἰς φωτοτυπίαν. Καὶ κατόπιν σειρὰ ἀλλεπάλληλος, ἕνας ποταμὸς ἀπὸ πνευματικὰς ἐκδηλώσεις, ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον, ἔρχονται καὶ κατακλύζουν τὰς στήλας τῶν «Ἀκτίνων».

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ Ἑλληνικὸν κοινὸν εἶχε κατατοπισθῆ, καὶ ἀκόμη καὶ οἱ ἀπληροφόρητοι ἤρχισαν νὰ συνειθίζουν μὲ τὴν ιδέαν, ὅτι σήμερον ἡ ἐπιστήμη δὲν δέχεται νὰ γίνεταί κομπάρσος ἐπιθέσεων ἐναντίον τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν καὶ μάλιστα ἐναντίον τοῦ Χριστιανισμοῦ πού θεμελιώνει τὰς ἀξίας αὐτὰς καὶ τὰς κάνει πραγματικότητας. Ἐν τούτοις ἦτο ἀπαραίτητον νὰ ὑπάρχη κάποιος συστηματικὸς ὁδηγός, πού νὰ κατατοπίζη πληρέστερα τὸν ἀναγνώστην, ὅσον ἀφορᾷ τὴν στροφὴν τῆς ἐπιστήμης. Ἐνας ὁδηγὸς ἀνάμεσα εἰς τὰ διάφορα ἐπιστημονικὰ ἐργαστήρια, πού ἀποφαίνονται περὶ τῆς ἀληθινῆς σχέσεως τῆς ἐπιστήμης πρὸς τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας. Ἐνα τέτοιον ὁδηγὸν ἔχει τώρα ὁ Ἑλληνικὸς λαός, τὸ βιβλίον «Ἡ ἐπιστήμη ὀμιλεῖ». Ὁ συντάκτης του, ἐκλεκτὸς συνεργάτης τῶν «Ἀκτίνων», ὑφηγητὴς τῆς Ἀστρονομίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, ὁ κ. Δ. Κωτσάκης, ἀναλαμβάνει νὰ μᾶς πάρῃ ἀπὸ τὸ χέρι καὶ ὄντως νὰ μᾶς περάσῃ ἀπὸ ἐπιστη-

μονικὸν ἐργαστήριον εἰς ἐπιστημονικὸν ἐργαστήριον ἐκείνων οἱ ὅποιοι χωρὶς μεγάλα λόγια, χωρὶς θόρυβον, πὺν γεμίζει τοὺς δρόμους, ἀλλὰ μὲ ἐπιστημονικὴν αἰτιολόγησιν καὶ βαθύτητα, ἀφοῦ κατηνάλωσαν τὴν ζωὴν των εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῆς ἐπιστήμης των, ὁμιλοῦν τώρα διὰ τὰς σχέσεις πὺν ἔχει ἢ ἔρευνά των μὲ τὰ μεγάλα προβλήματα πὺν σχετίζονται μὲ τὸν Χριστιανισμόν.

Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἰς πρώτην ἔκδοσιν εἶχε ἐκδοθῆ πρὸ τῆς Διακηρύξεως, τὸ ἔτος 1946 καὶ μάλιστα ἡ Διακήρυξις παραπέμπει εἰς τὴν πρώτην αὐτὴν ἔκδοσιν (σελις 107). Ἄλλ' ἡ δευτέρα ἔκδοσις τοῦ 1949 πὺν ἐκυκλοφόρησε πρὸ ὀλίγου καιροῦ, εἶναι ἓνα πραγματικὰ νέον βιβλίον, καὶ ἓνα βιβλίον πὺν πρέπει νὰ γίνῃ ἐγκόλπιον κάθε πνευματικοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐκατὸν εἴκοσιν ἐπιστήμονες, ὅλοιοι τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ὁμιλοῦν εἰς τὸ βιβλίον αὐτό. Εἶναι πραγματικὰ ἡ ἀφρόκρεμα τῆς διεθνοῦς ἐπιστήμης. Δὲν θέλω νὰ ἀναφέρω ὀνόματα, διότι εἶναι ἐκλεκτὰ ὅλα ὥστε πρέπει νὰ γεμίσω τὴν στήλην αὐτὴν τῶν «Ἀκτίνων» μὲ τὴν πλήρη μνημόνευσίν των:

Τὸ βιβλίον ἀρχίζει μὲ τὴν Δήλωσιν τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων. Καὶ κατόπιν ἔρχεται εἰς τοὺς ξένους ἐπιστήμονας, δίδει διὰ τὸν καθένα μίαν σύντομον βιογραφίαν, τὰς περισσοτέρας φορὰς καὶ μὲ φωτογραφίας, καὶ κατόπιν μᾶς δίδει τὰς γνώμας πὺν διετύπωσαν δημοσίᾳ εἴτε εἰς βιβλία εἴτε εἰς μηνύματα πὺν ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ περιοδικά. Ἀκολουθεῖ κατόπιν ἓνα τμήμα «μερικαὶ διακηρύξεις» καὶ ἓνα ἄλλο μὲ στατιστικὰ δεδομένα πὺν περιέχουν καὶ ἓνα εἶδος δημοσηφίσματος. Τελιώνει καὶ μὲ ἀλφαθητικὸν εὔρετήριον θεμάτων, πολύτιμον καὶ αὐτὸ διὰ τὸν μελετητὴν.

Ἡ καλλιτεχνικὴ ἐκτύπωσις τοῦ τεύχους (εἶναι ἔκδοσις τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων ἢ «Ζωή») εἶναι καὶ αὐτὸ μία πολύτιμος ὄντως συμβολὴ εἰς τὸ τόσον ἁρμονικὸν σύνολον.

Θὰ ἔπρεπε νὰ σταματήσωμεν ἐδῶ. Καὶ ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα νὰ ἀρχίσῃ ἡ μελέτη τοῦ βιβλίου. Ἀλλὰ δὲν ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ μὴν

θυμηθῆ τὴν ἐποχὴν, ὅπου ἐθεωρεῖτο ἀναμφισβήτητον τάχα ὅτι, ὅποιοσδήποτε ὑψώσῃ τὸν στοχασμόν του ἐπάνω ἀπὸ τὴν ὕλην, προσβάλλει ὅλας συλλήβδην τὰς ἐπιστήμας, καὶ ὅποιοσδήποτε ἐμπαίζει καὶ χλευάζει τὰ ὅσια καὶ τὰ ἱερά, ἔχει τὴν ἐπιστήμην παρὰ τὸ πλευρόν του. Πῶς ἄλλαξαν οἱ καιροί! Ποῦ οἱ καιροὶ τοῦ Haeckel, Büchner, Moleschott, Vogt, πὺν εἶχαν ἀναταράξει τὸν κόσμον καὶ ἔδωσαν τὴν γραμμὴν πορείας εἰς μίαν ὀλόκληρον γενεὰν ἐπιστημόνων! Τώρα καὶ τὰ ὀνόματά των ἔχουν λησμονηθῆ. Καὶ θεωρεῖται καὶ ἐνοχλητικὸν καὶ νὰ τὰ ἀναφέρῃ κανεὶς ἀκόμη, ὅχι διὰ νὰ ἀντικρούσῃ τὰς ιδέας πὺν ὑπεστηρίχθησαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς. Σκέπτεται ὅμως κανεὶς πόσον κακὸν ἔγινεν εἰς τὸ μεταξῦ. Ἐνα ψέμμα ἐκυκλοφόρησεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὅτι τάχα κάποια ἐπιστήμη, μὲ κάποιον μυστηριώδη τρόπον ἔλυσε τὰ μεταφυσικὰ ζητήματα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἀπαντήσεις πὺν δίδει ὁ Χριστιανισμός. Τώρα, βεβαίως, βλέπομεν ὅτι αὐτὸ ἦτο ἓνα ψέμμα, καὶ ἀκόμη περισσότερο, ἦτο ἀνοησία. Καὶ τώρα, κανεὶς σοβαρὸς ἐπιστήμων δὲν τὸ ὑποστηρίζει. Καὶ τώρα, ἴσα-ἴσα οἱ διαπρεπέστεροι ἐπιστήμονες καταβάλλουν ὅλας των τὰς δυνάμεις διὰ νὰ ἐπανορθώσουν τὸ κακὸν πὺν ἔγινε. Ναί, ἀλλὰ ἐν τῷ μεταξῦ ἔγινε μεγάλο κακό, μεγάλη, ἀνυπολόγιστη ζημία! Δὲν ἀναφέρομαι μόνον εἰς τὰ ἐγκλήματα πὺν ἔγιναν. Εἰς τὰς ἀναστατώσεις πὺν ἔγιναν, ἀναφέρομαι, ἀκόμη περισσότερο, εἰς τὸ ξερρίζωμα. Ξερριζώθηκε, ἐν ὀνόματι τῆς ἐπιστήμης, ἀπὸ τὸν νεώτερον ἀνθρώπον κάθε τι πὺν θὰ ἡμποροῦσε νὰ τοῦ δώσῃ δύναμιν ἀντιστάσεως τόσον διὰ τὸ ἔγκλημα, ὅσον καὶ διὰ τὴν σαπίαν. Βεβαίως, οἱ ἀνθρώποι πὺν διέδωσαν τὸ ψέμμα αὐτὸ δὲν τὸ ἔκαμαν-τούλάχιστον δὲν τὸ ἔκαμαν ὀλοϊμὲ τὸν σκοπὸν νὰ παραλύσουν τὸν πνευματικὸν ὄργανισμόν. Τὸ ἀποτέλεσμα πάντως ἦτο ὅτι αὐτὸ ἔγινε καὶ ὅτι ὁ νεώτερος ἀνθρώπος ἔπαθε μίαν πνευματικὴν ἀβιταμίνωσιν τέτοιαν, ὥστε ἔγινε δοῦλος κάθε ἀρρώστειας πὺν ἔφερε τὸ μικρόβιον τοῦ ὕλισμου.

Ἡ σαπίλα πὺν μᾶς δέρνει, τὸ ἔγκλημα

πὸ μᾶς βασανίζει, στήριγμά τους ἔχουν ἀκριβῶς τὴν ἀπαγορευτικὴν διαταγὴν ποὺ προῆλθεν ἀπὸ μίαν πλαστογραφίαν τῆς ἐπιστήμης: Ἀπαγορεύεται εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ κυττάξῃ ὑψηλά, διότι ὁ ἄνθρωπος ποὺ κυττάζει ὑψηλά δὲν εἶναι καθόλου πρόχειρον ὄργανον οὔτε διὰ τὴν προπαγάνδαν τῆς σαπίλας οὔτε διὰ τὴν ἐξόρμησιν τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῆς τυραννίας.

Τώρα ὁμως, κυριολεκτικῶς ἐσώθησαν τὰ ψέμματα. Τώρα ἡ πλαστογραφία ἔχει ξεσκεπασθῆ. Τώρα ἡ ἐπιστήμη ὀμιλεῖ καὶ ἡ φωνὴ της εἶναι ἀκουστὴ ἀπὸ ὅλους μας. Ἡ γενεά μας καὶ μάλιστα ἡ νεολαία μας εἶναι ὑπεύθυνος νὰ ἀκούσῃ τὴν φωνὴν αὐτήν. Ἡ φωνὴ αὐτὴ εἶναι τώρα φωνὴ ποὺ ὄχι μόνον δὲν ἀπαγορεύει ἀλλὰ ἴσα-ἴσα προστάζει νὰ κυττάξωμε ὑψηλά, νὰ κυττάξωμε πρὸς τὸν οὐρανόν.

Ἡ περασμένη γενεὰ εἶχε τὴν δικαιολογίαν τῆς πλάνης. Τὴν ἠπάτησαν. Ἡ νέα γενεὰ δὲν θὰ ἔχῃ καμμίαν δικαιολογίαν. Εἶναι ὑπεύθυνος. Καὶ ἡ σύγχρονος φωνὴ τῆς ἐπιστήμης δὲν μᾶς γεμίζει μόνον μὲ

χαράν, μᾶς γεμίζει καὶ μὲ εὐθύνας. Τώρα ποὺ τὸ ἔθνος μας ἀγωνίζεται τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ζωὴν του καὶ διὰ τὴν ἐπιβίωσίν του, τώρα ἡ φωνὴ αὐτὴ εἶναι ἕνας μέγας ὀδηγητής.

Καὶ διὰ νὰ τελειώσω, ὅπως τελειώνει καὶ ἡ ἑλληνικὴ Δήλωσις, «ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν του τὴν τοιαύτην ἐξέλιξιν, νὰ μὴ βασίζεται πλέον εἰς ἀπρηχαιωμένας ἀντιλήψεις περὶ τῶν σχέσεων τῆς ἐπιστήμης πρὸς τὴν χριστιανικὴν Πίστιν καὶ τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν, καὶ νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἡ ἐπιστροφή πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἔχει συνυφανθῆ τοῦ ἔθνους μας ἡ ὑπόστασις καὶ εἰκοσιν αἰῶνων ἱστορία, ὄχι μόνον ἐναρμονίζεται πλήρως πρὸς τὰ συμπεράσματα τῆς προόδου τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν ἐγγύησιν διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν τεραστίων προβλημάτων τὰ ὁποῖα θέτουν ἐνώπιόν μας οἱ σημερινοὶ καιροί, τὴν ἐπιτακτικωτέραν προσταγὴν διὰ τὴν ζωὴν μας καὶ διὰ τὸ μέλλον μας».

Z. N.

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΚΤΙΣΙΜΟ

Ἄδικα ψάχνεις χελιδόνι μου
γιὰ νᾶβρης τὴ φωληά σου.
Τώρα εἶναι μόνο πιά χαλάσματα
κι' ἐρείπια ὀλόγυρά σου.

Θυμᾶσαι τότε τὸ σπιτάκι μας
μὲ τὴν κληματαριά του
μὲ τὸ δροσᾶτο μας τὸ ἀγιόκλημα,
μὲ τὴν ἀγνὴ χαρά του;

Θυμᾶσαι τὰ παλῆὰ τραγούδια μας
πῶς ἀντηχοῦσαν πρώτα,
ἀπ' τὰ βαθειά-βαθειὰ χαράματα
τὸν τίμιο μας ἰδρωῶτα;

Μιὰ πέτρα ἐμεῖς θὰ βάζουμε
καὶ ὁ Χριστὸς τὴν ἄλλη
καὶ τὸ μικρὸ σπιτάκι μας
θὰ γίνῃ ὠραῖο πάλι!...

Ἐδῶ δὲ θᾶβρης τώρα τίποτα
νὰ χτίσης τὴ φωληά σου
οἱ καπνισμένοι τοῖχοι ποὺ ἄγγιξες
λέρωσαν τὰ φτερά σου.

Δὲν εἶναι σίφουνας ποὺ πέρασε
ἄνθρωποι ἐδῶ περάσαν
παιδιὰ ποὺ ξέχασαν τὴ μάνα τους
τὸ σπίτι μας χαλάσαν.

Τώρα, μὴν κλαῖς! Βάστα τὸ δάκρυ σου,
τίναξε τὰ φτερά σου.
Μαζὶ θὰ χτίσουμε τὸ σπίτι μας
καὶ τὴ μικρὴ φωληά σου.